

Jumalateenistus Nõos P, 13.12.20 kell 11.00, III adventipühapäev

Lektsioonid: 5Ms 18:15–19; Rm 16:25–27

Pihikõne: Ef 5:15j

Jutlus: Jh 1:19–27

Laulud: 3 (1–5); 145 (1–3, 4); 144 (1–4); 5 (1–4)

Ja see on Johannese tunnistus, kui juudid läkitasid tema juurde Jeruusalemmast preestreid ja leviite küsima: „Kes sina oled?” Tema tunnistas ega salanud, vaid tunnistas: „Mina ei ole Messias.” Ja nad küsisid temalt: „Kes siis? Kas sa oled Eelija?” Ja ta ütles: „Ei ole.” – „Kas sa oled prohvet?” Aga tema vastas: „Ei.” Siis nad ütlesid talle: „Kes sa siis oled? Me peame andma vastuse neile, kes meid läkitasid. Kelleks sa ennast nimetad?” Ta lausus: „Mina olen hüüdjä hääl kõrbes: Tehke tasaseks Issanda tee, nõnda nagu prohvet Jesaja on ütelnud.” Aga läkitatuid oli ka variseride seast. Ja need küsisid Johanneselt: „Kui sa ei ole Messias ega Eelija ega prohvet, miks sa siis ristid?” Tema vastas neile: „Mina ristin veega, aga teie keskel, kuigi teie teda ei tea, seisab juba see, kes tuleb pärast mind. Mina ei ole väärt tema jalatsipaelagi lahti päästma.”

Ristija Johannes on kahtlemata üks tuntumaid tegelasi kristlikus pärimuses Jeesus Kristuse kõrval. Kes poleks kuulnud Ristija Johannesest! Ja kui inimesed ka täpselt ei tea, kes ta oli, siis peaks ta meile, eestlastele olema tuttav juba ainuüksi jaanipäeva tõttu, mis on ju Ristija Johannese sünnipäev!

Kas pole tähenduslik, et meie rahvale on kaks armastatumat püha aastas just kahe olulise kristliku tegelaskuju sünnipäevad – jaanipäev ja jõulud! Siiski pole jaanipäev eestlaste jaoks kaugeltki kristlik püha, pigem paganlik. Või siis, täpsemalt öeldes, inimlik. Sellist pühaduse tunnet nagu jõulude ajal – ka üldse mitte kiriklike jõulude pidajate jaoks – jaanipäeval ei tunta.

Mulle tuletab see meelde asjaolu, et ka Johannes oli siiski ainult inimene. Ta oli küll suur isiksus – Jeesus nimetab teda Mt 11:11 ju suurimaks naisest sündinute seas –, kuid mitte kuidagi üleinimlik – Jeesus nimetab teda mainitud kirjakohas isikuks, kellest ka väikseim taevariigis on suurem.

Seevastu jõulud, mida valmistume vähem kui kahe nädala pärast jälle kord tähistama on meile igal juhul püha tähtpäev. Ka siis süüakse, juuakse ja mängitakse nagu jaanipäevalgi, kuid miski on siiski erinev. Midagi üleinimlikku on õhus. Midagi salapärasest on kõiges selles, mis jõuludega seoses toimub – väljendugu see siis kasvõi jõuluvanast, kes jõuab ühe õhtuga kõigi juurde kinke jagama.

Kuid nii nagu poleks astronoomilises mõttes ilma suvise pööripäevata, mil päev hakkab lühenema, olemas talvist pööripäeva, mil päev hakkab pikeneb, poleks ilma Ristija Johanneseta meie jaoks olemas ka Jeesus Kristust. Sest nii on Jumal seadnud.

Seepärast ei saa me, rääkides Jeesuse tulekust, jätta rääkimata temast, kes seda tulekut oma tegevusega ette valmistas – Ristija Johannesest. Ja adventiaja kolmas pühapäev on seepärast temaatiliselt pühendatud temale.

Kes Ristija Johannes siis oli? Temast räägivad kõik neli evangeeliumi. Samuti räägib Ristijast 1. kristliku sajandi ajaloolane Titus Flavius Josephus. Tema isa oli Luuka evangeeliumi järgi preester Sakarias, ema aga Eliisabet. On leitud põhjust oletada, et nad elasid Hebroni linnas.

Lk 1:80 märkuse järgi on oletatud, et perekond andis ta kasvatada mõnele kõrbes elavale religioossele rühmitusele, nt esseenidele. Esseenide õpetusega on seostatud ka Ristija hilisemat kuulutust: lõpuaja kuulutust ja veega ristimist.

Siiski on Ristija Johannese kuulutus unikaalne selle tõttu, et ta kuulutas meelesparandusristimist. Teisisõnu, voolava veega puhastamisriitust, mille käigus inimene tunnistas, et on eksinud mitte ainult mõne Jumala käsu vastu, vaid on läbinisti patune. Ja oluline on ka see, et Ristija Johannese veega puhastamise riitus oli ühekordne, mitte korduv nagu tollal religioossed juutidel, sh esseenidel kombeks oli.

Johannesel kui väljapaistval ja muust juutide religioossest praktikast eristuvale õpetajal oli ka jüngreid, kellest räägib ka UT. Vahel arvatakse, et ka Jeesus oli algselt Johannese jünger (nad olid ju tegelikult ka sugulased, seda öeldakse Lk-s nende emade Neitsi Maarja ja Eliisabeti kohta). Ja

arvatakse ka seda, et mõned Jeesuse esimestest järgijatest olid samuti Ristija Johannese jüngrid. Seega on täieliku meelearanduse nõue, mida kinnitatakse ühekordse ristimisega, Ristija Johannese olulisim erinevus teistest oma kaasaegsetest religioossetest figuuridest.

Mis on aga meelearandus? See on uutmoodi mõtlema hakkamine oma patusest, enda patus süüdi tunnistamine. Milleks seda vaja on? Selleks, et Jumal saaks inimesele kui patusele olendile läheneda ja teda patust vabastada. Ilma meelearandusest ei suudaks seega inimene Jumalat enda juures märgata.

Meelearandus pole midagi üleiniplikku, seda suudab teha iga inimene, kes aga tahab. Siiski peab meelearanduseks olema keegi, kes selleks üles kutsub. Ja sellisel inimesel on n-ö Jumala mandaat, ta on oma meelearanduse üleskutses täidetud Pühast Vaimust. Muidu poleks tal julgust oma sisemisele patusele vastu astuda.

Selline inimene oli ka Ristija Johannes. Kindlasti oli temas Jumala Vaim. Ja seepärast arvasid kaasaegsed, et ta on midagi enam kui tavaline inimene. Seepärast saadeti tema juurde lausa pealinnast preestreid ja tuntuma preestriseisuse, leviitide esindajaid küsima, kas ta ehk pole selline üleiniplik tegelane, kellest räägib VT. Kas ta pole mitte Messias, Taaveti soost võitnud kuningas, kelle viimsepäevalikku tulemist juudid tollal ootasid? Kas ta pole mitte Eelija, kes võeti VT järgi elusana taevasse ja kellest ennustab prohvet Malaki, et ta tuleb enne Issanda kohtupäeva inimeste südameid Issanda poole pöörama? Kas ta pole mitte Moosese sarnane prohvet, kellest Mooses räägib 5Ms 18:15 ja kes peab kunagi tulema?

Kõigile neile preestrite ja leviitide küsimustele vastab Ristija Johannes eitavalt. Ei, ta pole Messias, Eelija ega prohvet. Tema ülesandeks on olla „hüüdja hääl kõrbes“ ehk see, kes peab kuulutama Issanda tulekut. Ja pealinna tähtsate saadikute küsimusele „miks sa siis ristid, kui sa pole Messias, Eelija ega prohvet“ leiame vastuse järgmisest lõigust. Johannes ütleb Jh 1:31: „...ma olen tulnud ristima veega selleks, et tema [Jeesus Kristus] saaks avalikuks Iisraelile.“ Seega ristas Johannes tegelikult ainult sellepärast, et kord ristida ka Jeesus, kes tema juurde tuleb.

Nõnda näeme, et Ristija Johannesel oli tegelikult kaks ülesannet:

1. kutsuda Jumala Vaimust kantuna inimesi üles meelearandusele;
2. ristida veega meelt parandanud inimesed, sh Jeesus.

Kuid Jumal oli niimoodi seadnud, et veega ristitud Jeesus sai tuvi kujul püsiva osaduse Pühast Vaimust ja hakkas sestpeale ristima Püha Vaimuga. Nii on kuju ja sisu saanud meile tuttav ristimise sakrament. See ei toimiks ilma veeta, sest ilma veeta poleks Jeesuse peale jäävalt langenud Püha Vaim. Ja see ei toimiks ilma Püha Vaimu kandva sõnata, sest Ülestõusnud Jeesus ristib iga ristitava Püha Vaimuga.

Tuleme lõpetuseks tagasi Jumala ja inimese vahelise korrastatud suhte eelduse, meelearanduse juurde. Nagu ütlesin, pole meelearanduses midagi üleiniplikku, sest Ristija Johannes, kes meid selleks viimase prohveti ja esimese n-ö proto-apostlina üles kutsus pole muud kui lihtsalt inimene. Inimesed oli ka Paulus ja kõik teised apostlid. Jumal on küll korraldanud meie taevasse saamise Jeesuse Kristuse läbi, sest ükski lihast ja luust inimene ei või teist lunastada. Kuid meile, inimestele on Jumal seadnud meelearanduse nõude, mis on meile siin elus täiesti jõukohane.

Nõnda mälestagem täna, kolmandal adventipühapäeval esimest tõelisele meelearandusele, kogu inimese isiksust läbiva mõtlemise muutumisele kutsujat Ristija Johannest ühe teise suure meelearandusele kutsuja, apostel Pauluse sõnadega Rm 13:11–14: „...käes on tund unest virguda, sest nüüd on meie pääste lähemal kui siis, kui me usklikuks saime. Öö on lõpule jõudmas ja päev on lähedal. Pangem siis maha pimeduse teod, rõivastugem valguse relvadega! Elagem kombekalt nagu päeva ajal, mitte prassimises ega purjutamises, mitte kiimaluses ega kõlvatuses, mitte riisus ega kadeduses, vaid rõivastuge Issanda Jeesuse Kristusega ja ärge tehke ihu eest hoolitsemisest himude rahuldandamist!“

Tehkem seda, siis oleme valmis Issanda tulekuks – nii peagi jõulupühil kui ka selle ajastu lõpul!

Aamen.